Ulkoministeriö NEUVOSTORAPORTTI UM2022-00232

POL-30 Wong Hämäläinen Anna-Mari(UM) 01.03.2022

Asia
EU:n ulkoministerien epävirallinen kokous 27.2.2022

Kokous
Ulkoasiainneuvosto 27.02.2022

Videoyhteydellä yhden päivän varoajalla koolle kutsutussa ulkoministerikokouksessa oli selvä yhdenmielisyys yhteensä 500 milj. euron tuen antamisesta Ukrainalle Euroopan rauhanrahaston (EPF) kautta sekä uusista rajoittavista toimista Venäjää kohtaan.

Uusia rajoituksia sovittiin kohdistettavan Venäjän keskuspankkiin sekä eräisiin venäläisiin pankkeihin, jotka suljetaan SWIFT-maksunvälitysjärjestelmästä. Lisäksi oltiin yhtä mieltä EU:n laajuisesta ilmatilan sulusta venäläisiä ilma-aluksia koskien sekä tarpeesta rajoittaa Venäjän disinformaation näkymistä EU-maissa mm. estämällä pääsy RT- ja Sputnik-medioihin. Ulkoministerit pitivät tärkeänä ulottaa Venäjään kohdistuvia pakotteita vastaavat pakotteet koskemaan Valko-Venäjää. Uusia henkilö- ja sektoripakotteita tuettiin, mutta painotettiin myös kansalaisyhteiskunnan tukea ja ihmistenvälisiä yhteyksiä.

Ministerit keskustelivat myös diplomaattisista toimista, kuten venäläisten diplomaattien karkotuksista ja jäsenmaiden edustustojen supistamisesta Venäjällä. Toimet Venäjän eristämiseksi YK-foorumeilla saivat tukea. Esillä olivat lisäksi humanitaarinen tilanne, koordinaatio kumppaneiden kanssa sekä tuki Ukrainan naapurimaille ja kumppaneille, ml. Moldova ja Georgia.

Epävirallisessa kokouksessa ei tehty päätöksiä, vaan päätökset formalisoitiin myöhemmin kirjallisissa menettelyissä. Henkilöpakotteiden ja diplomaattisten toimien osalta keskusteluja jatketaan neuvoston rakenteissa.

Todettiin käsillä olevan historiallinen hetki. Ensimmäistä kertaa sitten toisen maailmansodan nähdään vastaava hyökkäys. Huolimatta Venäjän merkittävistä sotilaallisista ponnisteluista Ukrainan asevoimat vastustavat. On tärkeää jatkaa tukea Ukrainan asevoimille. Ilmaistiin tuki Ukrainalle ja ukrainalaisille. Tuetaan ja toimitetaan apua sitä tarvitseville ihmisille. Huomioitiin, että päätös tuen antamisesta Euroopan rauhanrahaston kautta on tehty 1,5 päivässä. Kun Eurooppa haluaa toimia, se pystyy siihen.

Euroopan rauhanrahaston kautta annettava tuki Ukrainalle

Keskeinen aihe kokouksessa oli päätös Ukrainan tukemisesta **Euroopan rauhanrahaston** (EPF) kautta, sisältäen sekä aseellisen että ei-aseellisen tuen. Kyseessä on 450 milj. euroa aseelliseen tukeen (*lethal assistance*) Ukrainan armeijalle. Näin EU käyttää resurssejaan tukeakseen kumppaniaan. Lisäksi annetaan 50 milj. euroa ei-aseellisiin tarvikkeisiin (*non-lethal supplies*) – polttoaineisiin, suojatarvikkeisiin – kuten ulkoministeri Kuleba pyysi perjantain ulkoasiainneuvostossa.

Monet jäsenmaat ovat jo tehneet tukipäätöksiä kahdenvälisesti. Puolaa kiitettiin toimimisesta keskuksena tuen toimittamisessa Ukrainalle sekä kaikkia väsymättömästä työstä. EPF on saatu käyntiin alle 40 tunnissa siitä, kun avunpyyntö vastaanotettiin. Todettiin varusteiden toimittamiselle olevan kiireellinen tarve, ja EPF:n olevan tähän soveltuva väline. 450 milj. euron arvosta puolustustarvikkeita on ennennäkemätön päätös EU:ssa, ja se esittää EU:n globaalina turvallisuuden tuottajana.

Nostettiin esiin Venäjän toiminta myös mm. Balkanilla, Afrikassa ja Lähi-idässä. EPF:ä on käytettävä myös Venäjän vaikutusvallan vastustamiseen Afrikassa. Kyseessä on sekä EU:n rooli turvallisuuden tuottajana että oma turvallisuutemme.

EU:n sotilasesikunta (EUMS) koordinoi jäsenmaiden toimintaa, ja on koordinoitava myös Naton ja muiden kumppaneiden kanssa. EUMS:ssä toimii tätä varten tiedon ja logistisen tuen välitysjärjestelmä (*clearing house*).

Kuultiin Ukrainan tuentarpeesta sekä tukitarjouksista, joita jäsenmaat ovat antaneet. Useat jäsenmaat kertoivat lisäksi kansallisista päätöksistään toimittaa aseellista tai ei-aseellista tukea Ukrainalle.

Pakotteet ja muut toimet

Kaikki esitetyt pakotteet ja niiden nopea hyväksyminen saivat laajasti tukea. Pakotekysymyksissäkin painotettiin koordinaatiota kumppanimaiden kanssa.

Esitys sulkea eräitä venäläisiä pankkeja **SWIFT-järjestelmän** ulkopuolelle sai jäsenmaiden tuen. Todettiin, että kolmannen pakotepaketin osalta, ml. SWIFT-sulku, on edettävä nopeasti, koska kaikki pankit eivät ole mukana. Muuten pankit ehtivät siirtää varansa muualle. SWIFT-järjestelmästä irrotetaan tietyt venäläiset pankit. Esitys sisältää tiettyjä poikkeuksia.

Venäjän **keskuspankkiin** kohdistuvia toimia tuettiin myös. Venäjän keskuspankin osalta estetään kaikki liiketoimet sekä jäädytetään kaikki sen varat EU:ssa, jotta estetään sotatoimien rahoitus.

Henkilöpakotteita tuettiin, ja keskustelussa pidettiin tärkeänä kohdistaa pakotteita oligarkkeihin. Samalla painotettiin, että viisumirajoitusten ei pitäisi kohdistua kansalaisyhteiskuntaan ja että ihmisten väliset yhteydet (*people-to-people contacts*) tulee säilyttää. Todettiin poliittisten ja turvallisuusasioiden komitean ja pysyvien edustajien komitean jatkavan keskustelua henkilöpakotteista.

Myös **ilmatilan sulku** venäläisiltä ilma-aluksilta sai jäsenmailta tukea, ja monet jäsenmaat ilmoittivat kansallisista päätöksistään. Lentokieltoalueella estetään kaikkia venäläisten yhtiöiden operoimia lentoja nousemasta, laskeutumasta tai lentämästä EU-alueen yli. Poikkeuksia ovat hätätilanteet ja humanitaariset syyt. Pakotteiden kanssa ristiriidassa olevat lentosuunnitelmat voidaan hylätä.

Valko-Venäjää koskevia pakotteita laajennetaan myös. Nähtiin tärkeäksi, että pakotteet vastaavat Venäjään kohdennettuja pakotteita.

Venäjän levittämään **disinformaatioon** ja propagandaan vastaamista pidettiin tärkeänä. Todettiin tuki RT:n ja Sputnikin toiminnan kieltämiselle EU:ssa. Useat jäsenmaat kertoivat kieltäneensä jo näiden medioiden toiminnan. Nämä ovat keskeinen osa Kremlin informaatiosotaa.

Keskustelussa käsiteltiin myös **diplomaattisten toimien** koordinoimista, kuten suurlähettiläiden kutsumista pääkaupunkeihin konsultaatioihin, Venäjällä olevien suurlähetystöjen sulkemista ja

venäläisdiplomaattien karkotuksia. Todettiin poliittisten ja turvallisuusasioiden komitean ja pysyvien edustajien komitean jatkavan keskustelua asiasta.

Nostettiin esiin **toimet kansainvälisillä foorumeilla** ja Venäjän ja Valko-Venäjän eristäminen kansainvälisessä kontekstissa. YK:n yleiskokouksessa asian taakse on kutsuttava kaikkien maiden ulkoministerit. Kyse ei ole vain Euroopan turvallisuudesta vaan YK:n peruskirjan puolustamisesta. Esitettiin myös Venäjän sulkemista kaikkien keskeisten tapahtumien ulkopuolelle, kuten kulttuuritapahtumat, World Expo ja kansainväliset urheilutapahtumat.

Humanitaarinen apu ja siviilien suojelu

Kuultiin Ukrainalta saadusta avunpyynnöstä EU:n jäsenmaille: Ukraina tarvitsee mitä tahansa humanitaarisiin tarpeisiin liittyvää apua. Kuultiin myös komission toimista:

1) **Siviilien suojelu**: komission on saanut useita pyyntöjä Ukrainasta pelastuspalvelumekanismin kautta, eräät jäsenmaat ovat jo vastanneet näihin pyyntöihin. Ensimmäinen apuerä on toimitettu Kiovaan. Komissio valmistelee keskuksia EU:n itärajalle nopeampien toimitusten varmistamiseksi. Nostettiin esiin myös pyynnöt Moldovalta.

2) **Humanitaarinen apu**: kuultiin yhteistyöstä kumppanien, kuten YK-järjestöjen ja Punaisen Ristin kanssa. Komissio on jo mobilisoinut 90 milj. euroa Ukrainalle ja Moldovalle. Aktiivisen sodan takia humanitaarinen avustaminen alueella on kuitenkin vain osin mahdollista.

3) **Kansainvälinen humanitaarinen oikeus**: tuomittiin Venäjän invaasio ja Valko-Venäjän osallisuus kv.oikeuden vastaisena. Lisäksi siviili-infrastruktuurin pommitukset ovat kv.oikeuden loukkauksia ja ne tulee tuomita sellaisena.

Tilanne vaikuttaa useisiin jäsenmaihin, erityisesti ulkorajamaihin. Komissio voi tarjota käyttöön pelastuspalvelumekanismia ja koordinoida jäsenmaiden avunpyyntöjä. Yhteys myös Naton ja muiden kumppaneiden kanssa tehokkaan koordinaation varmistamiseksi on tärkeä. Komissio on aktivoinut Copernicuksen hätätilanteiden hallintapalvelut, jotka ovat käytettävissä myös jäsenmaille. Esillä oli myös EU-kansalaisten kotiuttaminen.

Humanitaarinen tilanne todettiin vaikeaksi, ja komission toimet ja suunnitelmat saivat tukea. Monet jäsenmaat kertoivat omista toimistaan ja suunnitelmistaan pakolaisten ja muiden ukrainalaisten auttamiseksi. Kuultiin suunnitelmista pyytää YK:n turvallisuusneuvoston kokousta humanitaarisesta hätätilanteesta. Avun toimittamisen nopeutta korostettiin, samoin väitettyjen humanitaaristen loukkausten dokumentoimista.

Tuki Ukrainan naapurimaille nähtiin tärkeänä, ja erityisesti Puolan toiminta pakolaisten vastaanottamisessa ja avun toimittamisen keskuksena sai paljon kiitosta.

Muut teemat

Tilannetta seurataan myös **Moldovassa** ja **Georgiassa**. Huolenaiheita ovat muun muassa hybridi- ja disinformaatiotoimet sekä energia- ja pakolaistilanne.

Tuki Ukrainan **eurooppalaiselle perspektiiville** nostettiin keskustelussa myös esiin. Jäsenmaat korostivat myös edelleen **yhtenäisyyden** merkitystä sekä esittivät huolen presidentti Putinin uhkailusta

ydinaseella. Kiinnitettiin huomiota myös kiristämiseen **energialla** sekä **Länsi-Balkanin** maiden ml. Serbian reaktioihin tilanteessa.

Suomi kiitti nyt käsittelyssä olevan paketin valmistelijoita sekä etulinjan maita heidän tekemästään työstä. Suomi tukee EPF-päätöstä, ml. aseellisen materiaalin osalta. Suomi kertoi hallituksen samana päivänä tekemästä tukipäätöksestä koskien sotilaallisia suojavälineitä. Tuetaan eräiden venäläisten pankkien sulkemista Swift-järjestelmän ulkopuolelle. Valko-Venäjä hyväksikäyttää statustaan Venäjän auttamiseksi, siksi maahan tulisi kohdistaa Venäjää vastaavia pakotteita. Viisumeiden osalta myös Suomella on huoli ihmisten välisistä yhteyksistä, ml. opiskelijoiden osalta. Siksi viisumilinjan ei pidä olla liian rajattu. Oligarkit ovat kuitenkin eri asia. Venäjällä olevien suurlähetystöjen sulkemista Suomi ei pidä hyvänä, sillä pitää pystyä pitämään huolta myös omista kansalaisistamme Venäjällä.

Suomen edustajat

Ulkoministeri Pekka Haavisto ja virkamiesvaltuuskunta

Asiakirjat

-

Liitteet

Viite

Asiasanat	pakotteet, UAN Ulkoasiainneuvosto, Ukraina, Venäjä, YUTP, turvallisuuspolitiikka
Hoitaa	**UM**
Tiedoksi	EUE, LVM, MMM, OKM, OM, PE, PLM, SM, TEM, TULLI, VM, VNK, YM